על כתב ידו הם מעידים לדברי חכמים "על

מנה שבשמר הם מעידים פשימא מהו

דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על כתב

ידם הם מעידים או על מנה שבשמר הם

מעידים ונפקא מינה יהיכא דמית חד מינייהו

לבעי שנים מן השוק להעיד עליו דאם כן

קנפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד

ם הדא והכא לחומרא והכא לחומרא קמ"ל

דרבי מיפשט פשיטא ליה בין לקולא בין

לחומרא דאמר רב יהודה אמר רב ישנים

החתומין על השמר ומת אחד מהן צריכין

שנים מן השוק להעיד עליו בזו רבי לקולא ורבגן לחומרא ואי ליכא תרי אלא חד מאי

אמר אביי דלכתוב חתימת ידיה אחספא

ושדי ליה בבי דינא 🕆 ומחזקי ליה בי דינא

וחזו ליה) ולא צריך איהו לאסהודי אחתימת ₪

ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך ודוקא

אחספא ∘אבל האמגלתא לא דלמא משכח

לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי

דבעי ותנן יוהוציא עליו כתב ידו שהוא חייב

לו גובה מנכסים בני חורין א"ר יהודה אמר

שמואל הלכה כדברי חכמים יפשיטא יחיד

ורבים הלכה כרבים מהו דתימא יהלכה

כרבי מחבירו ואפילו מחביריו קא משמע לן:

סימן נח נד חד: אמר ליה רב חננא בר חייא

לרב יהודה ואמרי לה רב הונא בר יהודה

לרב יהודה ואמרי לה רב חייא בר יהודה

לרב יהודה ומי אמר שמואל הכי והא ההוא

שמרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל והוה

כתיב ביה מדאתא רב ענן בר חייא ואסהיד

אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב חנן

בר רבה ומדאתא רב חגן בר רבה ואסהיד

אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב ענן

בר חייא אשרנוהי וקימנוהי כדחזי א"ל ההוא

שטרא דיתמי הוה וחש שמואל ∘לב"ד טועין

וסבר שמואל דלמא איכא דסבירא ליה הלכה

כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפילו

מחביריו סבר אעביד רווחא כי היכי דלא

מפסדי יתמי אמר רב יהודה אמר שמואל

עד ודיין מצטרפין אמר רמי בר חמא

כמה מעליא הא שמעתא יאמר רבא •

מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא

על בתב ידן הן מעידין. נראה דלרבי אפילו אומרים בפירוש

על כתב ידן: **ודוקא אחספא.** וה״ה ארישא דמגלתא כדאמר בגט פשוט (ב"ב דף קס: ושם) דליכא למיחש למידי והא דתניא בפ"ק דקדושין (דף ט. ושם) כתב על הנייר או על החרם בתך מקודשת לי כו' וכן גבי שדה ושם כו.) כתב על הנייר או על החרם כו' הרי זה מכורה נראה דאתיא כר"א דאמר ש עדי מסירה כרתי דלר"מ כיון דעדי חתימה כרתי לא מהני על דבר שיכול לזייף כדאמר בפרק ב׳ דגיטין (דף כח: ושם) חין כותבין לח על הנייר כו׳ וחכמים מכשירין ומפרש בגמרא י מאן חכמים ר"א ואע"ג דאמר התם לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא ה״פ אלא בגיטין ודכוותייהו דהיינו שטרות שאין עומדין לראיה כגון אותו שאינו עשוי אלא לקנות בו אשה ושדה כעין גיטין שעשוין לפי שעה לגרש בו אע"פ שיכול השטר של קנין להועיל לראיה גם הגט יכול להועיל כדאמר בהכותב (לקמן דף פט:) ובפ"ק דב"מ (דף יח. ושם) וכ"ת נקרעיה בעינא לאינסובי ביה אלא שעיקרן לא לכך נעשו ולא ממעט אלא שטרות שעיקרן לראיה ועשוין לעמוד ימים רבים כדמייתי התם קרא ונתתם בכלי חרש וגו': הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב

חורין. פסק רב אלפס דווקא כשאומר לא היו דברים מעולם אבל נאמן הוא לומר פרעתי ולא מלי א"ל שטרך בידי מאי בעי אלא בשטר שיש בו עדים דגובה בו מנכסים משועבדים ואין החילוק כי סבר דבכל שטר אינו רגיל לפרוע עד שיחזיר לו שטרו: זייף לחתימת הדיינין וכן משמע בירושלמי דגיטין ובפרק בן סורר והא דתניא בתוספתא דשביעית פרוזבול מבחוץ והדיינים מבפנים אמרו לו אין

לא קא מסהיד דיינא ומאי דקא מסהיד האמר דיינא לא קא מסהיד סהדא אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר אלא תציתינהו להגי כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל אמר יהודה אחי משמיה דשמואל

לאסהודי אחתימת ידיה: וכתב עליה **מאי דבעי**. למעלה מן החתימה יכחוב שזה החתום לוה ממנו מנה וכותב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מנה מפלוני: **מנלסים בני** חורין. וממשעבדי לא דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים: מהו דהימא. כי היכי דהלכה כרבי מחבירו ה"ג אפילו מחביריו: דנפיק מבי דינא דמר שמואל. שקיימוהו בבית דינו וכך נמלא כתוב בהנפק שכתבו הדיינים בו: מדאסא רב ענן כו'. אלמא כרבי ס"ל שלריך לומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי: שטרא דיממי הוה. שהולרך לעיין בתקנתם: וחש שמואל. שאם לא כתב בו אלא פלוני העיד על כתב ידו ופלוני על כתב ידו שמא כשיוליאו היתומים שטר זה בב"ד לגבות יהא אותו ב"ד טועה לומר שהלכה כרבי ויאמרו שאין זה קיום: **איכא דס"ל**. בעלמא ולא מחביריו ובהא אפי׳ מחביריו: עד ודיין. שטר שכחוב בו הנפק וחתמו הדיינין על הנפק שלו ולאחר זמן כשהוליאו המלוה לגבות ערער הלוה לומר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו ואחד מן הדיינים העיד על כתב ידו מצטרפין להכשירו: מאי דקא מסהיד סהדא כו'. עדי השטר מעידין על מנה שבשטר כרבנן והדיינין מעידין בפנינו נתקיים: רב יהודה אחוה דרמי בר יחזקאל הוה [קידושין לב.]: ה דכולהו לקיומא שטרא מירא האר במה מעליא האי שמעתא א"ל מאי מעליותא מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא אר. אמר רמב"ח כמה מעליא האי שמעתא א"ל מאי מעליותא מאי דמסהיד היינא

שבא כך התיכוק כא מדיק בית המוק לא המנה (1) ואע"פ שעכשיו אינן זוכרין אותו שכיון שבאים לקיים החתימה שנעשית אתי. אמר רמב"ח כמה מעליא האי שמעתא א"ל מאי מעליותא מאי דמסהים הדינא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא על דמנה (1) ואע"פ שעכשיו אינן זוכרין אותו שכיון שבאים לקיים החתימה שנעשית אתי המהד סהדא. אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להו להני כללי דכייל יהודה אחי משמי דשמואל על המנה נמצא שכל עדותן על זו הוא: אר"י אמר שמואל לה"ל כתכמים פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מ"ד

דמעידין על מנה שבשטר חשיב כאילו מעידין על כתב ידן וכן לרבנן אפי׳ אומרי׳ בהדיא דעל כתב ידן הן מעידין מדאמרי׳ בסמוך ואי ליכא תרי אלא חד היכי נעביד משמע דלא יועיל לרבנן אם יעידו בהדיא

לו גובה מנכסים בני

נראה לרבינו יצחק כי מנין לו זה עד ודיין מצמרפין. משמע דאפילו המקושר ר' יהודה אומר עדים חותמין

בשטר מקויים חיישיגן שמא מעשה בית דין לריך קיום היינו דווקא בפרוזבול משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפי׳ למ״ד אינו נאמן מודה הוא דלא בעי קיום:

בג א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ עשין קט טוש״ע סימן מח סעיף י יא: סימן מח סעיף יח. מד ג ד מיי׳ שם הלי ה טוש"ע שם סעיף יג: מה ה טוש"ע שם סי׳ סט

סעיף ב: מיי' פי"א מהלי מלוה ולוה הלכה ג מנוה ונוה הנכה ג (ופכ"ז הלכה ג) סמג עשין לד טור שם סימן לט וטוש"ע שם סימן סט סעיף א: סעיף א: מז ז מיי' פ"ד מהלכות

גר מצוה

עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעיף יב וסימן מו :סעיף יד

תוספות רי"ד (המשך) . הל׳ כרבי מחבירו כ) ובהא אפי' מחריריו קמ"ל : אר"י השטר ומת אחד מהן צריכים שנים מן השוק להעיד עליו ואל יצטרף . הוא עם א' כי היכי דלא ליפוק נכי רבעא דממונא הוא שהעיד על חתימתו נאמן וא"צ לצירוף מן השוק אבל חבירו שמת צריכים שנים מן השוק . להעיד על חתימתו עכשיו נמצא שיצאו שלשת חלקי . המנה שבשטר ע"פ זה שנים עדים יקום דבר חצי יבר ע"פ זה וחצי דבר ואי ליכא אלא חד מהו פי׳ שמרירה מאי ליטרד שנשאר בחיים חתימות ידו אחמתא ושדי ליה רר״ד הדיינים ויקיפוה חתימות שבשטר ומחזקי ליה פי' ההיא דשטרא מהך דחספא ולא יצטריך . איהו לאסהודי אחתימות ומסהיד אאידך אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתב עלויה מה דבעי ותנז הוציא גובה מנכסים בנ״ח פי׳ ממשעבדי לא דל"ל קלא יכול לכתוב אריש מגילתא כדאמרי׳ בפ׳ ג״פ האי מאן לא לחזי בסוף מגילתא אלא ברישא דלמא משכח ליה אחר וכתב אגבי' דמסיק בי' פי' יכתוב מלמעלה אוי החחום לויחי מפלוני מנה עיין בפ״ק דקדושין בהלכה ובשטר יוף ר״ו: אר״י א״ש עד ודיין מצטרפים פי׳ ראובן שהוציא על שמעון שטר חחות ואשרתא שם שקיימו החתימה וטען שמעון איני מכיר לא חתימת העדים ולא חתימת הדיינים ושמא הוא זייף . הכל ובא ע״א מעדי השטר מן הדיינים בא והעיד על . חתימתו מצטרפים זה עם

על כתב ידן הן באין להעיד כשמקיימין השטר בב"ד לפיכך לריך שנים על כל כתב וכתב: לדברי חלמים על מנה שבשטר הם מעידים. אנחנו ראינו המלוה וחתמנו הלכך בתרי סגי ולא לריך חד מינייהו לאסהודי אדחבריה: מהו דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על

> מנה שבשער, ומשום שמה על כתב ידן הן מעידין מלריך תרי לכל כתב וכתב ומיפשט מיהא לא פשיטא ליה: ונפקה מינה. בין ספק לודחי לשנים החתומים על השטר ומת אחד מהן לריך שנים מן השוק להעיד עליו ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חבירו ולצרף אחד עמו שיעיד על שתיהן דדלמה על מנה שבשטר הן מעידין וכי אומר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו לריך לו וכי הדר מלטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעה דממונה אפומיה אשתכח דכולא ממונא נכי ריבעא נפיק אפומיה ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חלי דבר על פיו של זה וחלי דבר על פיו של זה. הלכך ניבעי תרי דכיון דספיקא היא ניזיל הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דשניהם קיימים אזלינן לחומרא ואמרינן על כתב ידן הן מעידין ובעינן תרין על כל כתב וכתב והיכא דמית חד מנייהו בעינן תרין מן השוק שיעיד האחד על כתב יד המת ואחד מהן יעיד על כתב יד המת והחי דאי הוה פשיטא לן דעל כתב ידן מעידין הוי סגי בחד מן השוק שיעיד על שתי החתימות והחי יעיד גם הוא על שתיהם ולא נפיק כולא ממונא נכי ריבעה הפומה דחדי דחיהו נמי לריך לאותו מן השוק שיעיד על חתימתו אבל השתא דמספקא לן דלמא על מנה שבשטר הן מעידין ועל כתב ידו הוא נאמן ואין לריך ללירוף ועוד אנו לריכים לו שיעיד על חותם המת נפקי תלתא ריבעי אפומיה אי ליכא תרין מן השוק שלא יהא זה לריך להעיד על המת קמ"ל דפשיטא ליה וסגי בחד מן השוק ושניהם יעידו על שתיהן: חי בין לקולת. כי הכח דחילו לרבנן בעי שנים מן השוק שיעידו על של מת וזה לבדו יעיד על חתימתו: נכי ריבעא. חסר ריבעא: לריך שנים. לדברי חכמים: וחי ליכח שנים. שיכירו כתב המת: אלא חד. וזה החי נמי מכירה מאי ניעביד: לכסוב. זה שנשאר בחיים: חתימת ידיה אחספא ונשדייה בבי דינת. ויטלוה הדיינים ויקיפוה אלל חתימתו שבשטר: ומחוקי. ההיא דשטרא מהך דאחספא דלא נריך

כתב ידן. אנו נוקקין שיעידו: או על

ל) כש"ל מ"ז. ב) ב"ב קעה:, ג) [ברכות ט. וש"נ], קעה:, ג) [ברכות ט. וש"נ], ד) [לקמן נא. עירובין מו: פסחים כז. ב"ב מכל:ז. **ה**) [יבמות קו. ב"ב קלח: קסד. סנהדרין ל.], ו) גי' רש"ל אמר ליה רבא, ליה רבת. ו) ס"א: דחי, ה) [ל"ל אחר ד"ה נכין, ט) [בגיטין פו.], י) ושם כנ.ן,

גליון הש"ם גם' אבל אמגלתא לא. עיין ב"ב דף קס ע"ח מוס' ד"ה מקושר עדיו מחקוריו: שם כמה מעליא. כעין זה שבועות דף מו ע"ב: שם לא תציתינהו. לקמן דף ס ע"ל ודף עו ע"ב חולין דף

הנהות הב"ח (h) גם' ושדי ליה בבי דינה וחזו ליה ומחזקי ליה בי :דינא ולא לריך כל"ל:

מוסף רש"י הוציא עליו. מלוה, כתב ידו. של לוה, שהוא חייב לו. ממון, ואין כאן עדות אחרת, גובה מנכסים ממומ, גובה מנכסים בני חורין. דלא גוכה ממשועכדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים, דכיון דאיכא תרתי, ועדים, מפקא ליה דאפסדו אנפשייהו שלא חקרו בדבר ויניחו בני חרי מוקרו בזכנו הממו כמי מהי למוכר לגבות מהס (רשב"ם ב"ב קעה:). הלכה כרבי מחבירו. נמקום יחיד,

תוספות רי"ד

(פסחים כז.).

כשתמצא לומר לדברי רבי על כת"י הן מעידין יב כי כיו יון מכין ולפיכך צריך שיצטרף עמהן אחר ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין והרי הם שנים לומר אנחנו ראינו המלוה וחתמנו ואינו נ״ל שבין שזוכרין אותה ומעידין . עליה בין אין זוכרין אותה שכבר שכחו העדות אלא עליה. פליגי רבי ורבנן י רבי סבר אע"פ שזוכרים ובי טבו אע פ שחכוים ההלואה ומעידים עליה אפ״ה על כת״י מעידין . שאח לא יהיימו החחימה טרפא ממשעבדי א״נ מצי אידך למיטען פרעתי הלכך זקוקים אנו לעדותן לומר מכירים אנו חתימתינו ולשויי שטרא מעליא למיטרף מן הלקוחות ושלא לטעון פרעתי ורבנן יסיא לסכון כו כול יובגן סברי לא מיבעי אם זוכרים המלוה ומעידים עליה אלא אע"פ שאין זוכרים אותה . כי אם מכירין חתימתן שמתחלה כשחתמו העידו כל אחד על המנה גם עתה